

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้แก่เยาวสตรีไทย ในช่วงปีพุทธศักราช 2414-2535 เพื่อเป็นเอกสารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้แก่เยาวสตรีไทย ในช่วงพุทธศักราช 2414-2535 อย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางให้ทราบถึงลักษณะการจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรีไทย รวมทั้งสภาพการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรีไทย ในแต่ละยุค ซึ่งจะได้นำมาพิจารณาวิเคราะห์ส่วนดี และส่วนบกพร่อง เพื่อเป็นแนวทางประพฤติกปฏิบัติและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรี ตลอดจนเป็นประโยชน์แก่นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้แก่เยาวสตรี เป็นการศึกษาอดีตเพื่อวางแผน การศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่เยาวสตรีในปัจจุบัน และอนาคตให้สอดคล้องกับสภาพความ จำเป็นและเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

1. การศึกษาของเยาวสตรีระหว่างยุคแตกต่างกัน
2. การศึกษาของเยาวสตรีและกุลบุตรแตกต่างกันในแต่ละยุค
3. การศึกษาในแต่ละยุคได้รับอิทธิพลจากค่านิยม แนวคิด สภาพทางสังคม และผลกระทบทางการเมืองและเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรีไทยในช่วงพุทธศักราช 2414-2535 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ใช้หลักฐานชั้นต้น (primary source) เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ จดหมายเหตุ เอกสารทางราชการ หลักสูตร แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติต่าง ๆ รวมทั้งระเบียบข้อบังคับ ประกอบกับหลักฐานชั้นรอง (secondary source) ประกอบการวิจัย ได้แก่ บทความในเอกสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือและวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ หอสมุดหนังสืองานศพวัดบวรนิเวศวิหาร หอสมุดนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนสตรี และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เพื่อประมวลหาข้อสรุปของการจัดการศึกษาในแต่ละยุค เสนอผลงานวิเคราะห์ในรูปตาราง แผนภูมิ และการบรรยาย โดยการวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ ลักษณะการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนสตรี อิทธิพลที่มีต่อการจัดการศึกษาเยาวชนสตรี และโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การจัดการศึกษายุคการศึกษาของเยาวชนสตรีชั้นสูง (พ.ศ. 2414-2440)

ลักษณะการจัดการศึกษา

เยาวชนสตรีชั้นสูงร่ำเรียนวิชามากกว่าและแตกต่างจากเยาวชนสตรีสามัญการศึกษาในระยะแรกที่ยังไม่มีโรงเรียน ไม่มีการกำหนดเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่มีโครงการศึกษา ไม่มีการจัดทำเอกสารหลักสูตรการเรียนการสอน เรียนกันไปตามแต่ครูจะสอน ซึ่งจะแตกต่างกันตามระดับชั้นชั้น โอกาส และแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ กล่าวคือ

เยาวชนสตรีชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาในพระบรมมหาราชวัง วิชาที่เรียน ได้แก่ อ่านเขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อเตรียมตัวในการศึกษาหาความรู้ในชั้นสูงต่อไป หรือเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลคนในสังกัด ตามฐานะของแต่ละคนหรือครอบครัว นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกหัดกิริยามารยาท เย็บปักถักร้อย ทำดอกไม้ แกะผัก ทำอาหารคาวหวาน การเข้าสังคม ตลอดจนวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อราชการฝ่ายในหรือครอบครัว

เยาวชนสตรีสามัญ ที่ได้รับการศึกษาในครอบครัว สำนักวิชาชีวะและที่วัด (ในกรณีที่มีงานประเพณีต่าง ๆ หรืองานบุญ) ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะอบรมสั่งสอนเด็กตามความรู้ความสามารถและความชำนาญในอาชีพหรือแบบแผนประเพณีของคนในครอบครัวหรือสำนัก-

วิชาชิน เนื้อหาที่นำมาฝึกหัดส่วนใหญ่เกี่ยวกับงานบ้าน งานครัว การอบรมกิริยามารยาท อาชีพหรือความรู้พิเศษเฉพาะสาขาเยาวสตรีสามัญน้อยคนนักจะได้รับการศึกษาวิชาหนังสือ

กุลบุตรได้รับการศึกษาที่บ้าน วัด สำนักวิชาชินและสำนักราชบัณฑิต ลักษณะการเรียนรู้เป็นแบบไตรภาค คือ อ่าน เขียน และเรียนเลข รวมทั้งอาชีพหรือความรู้เฉพาะสาขาการศึกษาของเยาวสตรีชั้นสูง เยาวสตรีสามัญ และกุลบุตรต่างก็มุ่งเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และประกอบอาชีพของครอบครัว หรือรับจ้างในสถานประกอบการ

อิทธิพลที่มีผลต่อการศึกษาเยาวสตรี

1. ค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรี ในด้านรูปสมบัติและคุณสมบัติ กล่าวคือ สตรีต้องมีรูปร่างงดงามอ่อนช้อย มีกิริยาวาจาสงบเสงี่ยมเรียบร้อย รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย มีความสามารถในการประกอบอาหารคาวหวาน จัดการภายในบ้านเรือน รวมทั้งมีฝีมือในงานเย็บปักถักร้อยอันเป็นลักษณะของกุลสตรี

2. แนวพระราชดำริ

อิทธิพลที่มีผลต่อการจัดการศึกษาเยาวสตรีไทย มีทั้งที่เกิดจากแนวพระราชดำริและแนวคิดของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในที่นี้ขออัญเชิญพระราชดำริมาเสนอ ดังนี้

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้แก่ทวยราษฎร์ ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนหลวง รวมทั้งการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนตามหัวเมือง ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เพื่อขยายการศึกษาไปยังมณฑลต่าง ๆ แม้โครงการดังกล่าวมิได้นำมาใช้ปฏิบัติ แต่นับว่าเป็นการวางรากฐานการศึกษาที่มีคุณประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรีในเวลาต่อมา

แนวพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนันทราชินีนาถ จากการศึกษาที่พระองค์ทรงตระหนักถึงการศึกษาฝ่ายสตรีว่า เป็นเครื่องมือของความเจริญรุ่งเรืองในชาติ จึงทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเยาวสตรีทั่วไป ทั้งยังทรงเสาะหาครูผู้มีความรู้มาทำการสอนในโรงเรียนดังกล่าว ทำให้เยาวสตรีสามัญเริ่มได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเยาวสตรีชั้นสูง

3. สภาพสังคม มีการแบ่งระดับชนชั้นตามฐานะความเป็นอยู่และแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและชาย ซึ่งให้ความสำคัญต่อบุรุษมากกว่าสตรี ดังนั้นการศึกษาวิชาหนังสือจึงจัดสำหรับบุรุษมากกว่าสตรี

4. สภาพเศรษฐกิจ ในยุคนี้ลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ (Subsistent economy) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่งผลถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ และภายในครอบครัว บุรุษมีหน้าที่หาเลี้ยงคนในครอบครัว ในขณะที่สตรีทำงานบ้าน งานครัว และงานฝีมือ ตลอดจนเย็บปะซ่อมแซมเสื้อผ้าตามที่ได้รับการอบรม นอกจากนี้แล้วเยาวสตรีที่มีฐานะยากจน อาจมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมการผลิต เช่น การใช้แรงงานเกษตร การทำไร่ทำนา หรืองานอาชีพที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ในระยะต่อมาระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากแบบยังชีพมาเป็นเศรษฐกิจที่มีการซื้อขาย แต่การประกอบอาชีพก็ยังคงเป็นลักษณะเพียงเพื่อยังชีพเท่านั้น

5. สภาพการเมือง จากการล่าอาณานิคมซึ่งคุกคามด้วยแสนยานุภาพทางทหารจากภายนอก และการใช้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตในพระราชอาณาจักรทำให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงแก้ไขเป็นการด่วน โดยเฉพาะการปฏิรูประบบราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะทางการศึกษา ซึ่งกุลบุตรจะได้รับการศึกษาที่แตกต่างจากเยาวสตรี และมากกว่าเพื่อนำไปใช้รับราชการเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ ฉะนั้นการศึกษาในยุคเยาวสตรีชั้นสูงจึงเน้นในส่วนกุลบุตร

โครงการศึกษาและหลักสูตร

ในยุคการศึกษาเยาวสตรีชั้นสูงช่วงแรกยังไม่มีโครงการศึกษา และหลักสูตรก็ยังไม่มีการกำหนดเป็นที่แน่นอน เป็นการจัดการศึกษาที่ยึดความมุ่งหมายที่มีการประพฤติกฎปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ต่อมาเพื่อมีกฎเกณฑ์การศึกษา และมีการจัดทำหลักสูตร การจัดการศึกษาจึงมีแบบแผนแน่นอน แต่ยังไม่มีการประกาศใช้โครงการศึกษาอย่างเป็นทางการ

การจัดการศึกษายุคเริ่มการศึกษาของเยาวสตรีสามัญ (พ.ศ.2441-2455)

ลักษณะการจัดการศึกษา

ลักษณะการจัดการศึกษาในยุคเริ่มการศึกษาของเยาวสตรีสามัญ แตกต่างจากการจัดการศึกษาในยุคแรก กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่จัดตั้งทั้งในวัดและนอกวัด จากนโยบายที่ต้องการให้ประชาราษฎร์มีความรู้ ทำให้มีการจัดตั้งโรงเรียนมากขึ้น เยาวสตรีสามัญจึงเริ่มได้รับโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน และเนื่องจากการนำเอาการจัดการศึกษาแบบยุโรปและอเมริกามาใช้ ดังนั้นเนื้อหาวิชาที่จัดให้เรียน นอกจากวิชาหนังสือและเลขแล้วยังจัดให้เรียนวิชาใหม่ ๆ แต่ยังคงเน้นงานฝีมือ มารยาท และงานครัว การจัดการศึกษาจึงเป็นไปในลักษณะงานฝีมือควบคู่ไปกับวิชาหนังสือ

อิทธิพลที่มีผลต่อการจัดการศึกษา

1. สภาพสังคม เนื่องจากการติดต่อกับชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะยุโรปและอเมริกา ทำให้สภาพสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการรับเอาวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ๆ มาใช้ รวมทั้งด้านการจัดการศึกษา

2. ค่านิยม ในด้านการศึกษาของผู้ปกครอง เห็นว่าไม่ควรให้เยาวสตรีเรียนรู้วิชาหนังสือ ด้วยเกรงจะนำไปเขียนเพลงยาวโต้ตอบกับบุรุษ ซึ่งถือเป็นการประพฤติกฎปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงไม่มีใครส่งบุตรหลานเยาวสตรีเข้าเรียน

3. แนวพระราชดำริและแนวคิด

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าวิชาหนังสือเป็นสิ่งสำคัญ และควรรู้สำหรับประชาชนทุกคน เพื่อความเจริญของประเทศชาติ จึงทรงตั้งโรงเรียนสุนันทาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนหลวงสำหรับเยาวสตรีแห่งแรก จากนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ ขุนวรการโกศล ศึกษาสรุปว่า การให้ความสำคัญต่อการศึกษาเยาวสตรีเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเยาวสตรีสามัญจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จำนวนเยาวสตรีสามัญที่เข้ารับการศึกษา ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย

แนวคิด ในด้านแนวคิดของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา คือ เห็นว่าเยาวสตรีไม่ควรเรียนปนกับกุลบุตร ด้วยเกรงจะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและวงศ์ตระกูล ดังตัวอย่างรายงานการศึกษาของหลวงอนุภาคเลิศยานุสรณ์ธรรมธาดา ที่มีไปถึงพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ ตอนหนึ่งว่า "การศึกษาสำหรับเด็กหญิงในมณฑลนี้... จัดให้เรียนปนกับชายเป็น

การขัดข้อง ... เพราะผู้ปกครองของเด็กหญิงมักรังเกียจ ไม่ใคร่ยอมให้บุตรหลานเรียนต่อไป เพราะเกรงความประพฤติเกี่ยวกับเพศนั่นเอง..." (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.6 ศ. 10/2461)

โครงการศึกษา

ในยุคนี้มีการจัดทำโครงการศึกษา 4 ฉบับ คือ โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 และโครงการศึกษา พ.ศ. 2450 มีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานระบบโรงเรียนในโครงการทั้ง 4 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ สามัญศึกษา และวิชาวิสามัญศึกษา กำหนดให้เรียน 3 ปี

หลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในโครงการทั้ง 4 ฉบับ มี 2 ฉบับ ได้แก่ หลักสูตร พ.ศ. 2452 (ซึ่งดัดแปลงจากหลักสูตร พ.ศ. 2450 สำหรับสตรี) และหลักสูตร พ.ศ. 2454 หลักสูตร พ.ศ. 2452 จัดให้มีวิชาบังคับ 4 วิชา คือ ภาษาไทย เลข การรักษาตัว จรรยา แต่กำหนดให้เรียนเหมือนกัน และวิชาบังคับเลือก 3 วิชา คือ การฝีมือ เพาะปลูกและค้าขาย กำหนดให้เยาวสตรีเรียนวิชาการฝีมืออย่างเดี่ยว ส่วนกุลบุตรมีโอกาสเลือกวิชาใดวิชาหนึ่งใน 3 วิชา เวลาเรียนกำหนดให้เท่ากันทั้งเยาวสตรีและกุลบุตร โดยเยาวสตรีเริ่มเรียนวิชาการฝีมือ ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1-3 ส่วนกุลบุตรเริ่มเรียนในชั้นประถมปีที่ 2-3 ส่วนหลักสูตร พ.ศ. 2454 มีวิชาบังคับ และวิชาบังคับเลือก เช่นเดียวกับหลักสูตร พ.ศ. 2452 แต่ต่างกันที่วิชาบังคับเลือก กำหนดให้กุลบุตรเรียนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1-3 เช่นเดียวกับเยาวสตรี แต่เวลาเรียนน้อยกว่า และในหลักสูตรฉบับนี้ยังกำหนดให้มีวิชาไม่บังคับเลือก สำหรับกุลบุตร คือ วิชา ศิลปการทหาร คำนวณวิธี และยิมนาสติกส์

การจัดการศึกษาผู้จัดการศึกษาของเยาวสตรีอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2456-2472)

ลักษณะการจัดการศึกษา

ลักษณะการจัดการศึกษาในยุคจัดการศึกษาของเยาวสตรีอย่างเป็นระบบ ยังคงเน้นงานบ้านควบคู่ไปกับวิชาหนังสือ แต่ที่แตกต่างจากยุคที่ผ่านมา คือ การออกพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ฉบับแรก ทำให้จำนวนเยาวสตรีเข้ารับการศึกษาเพิ่มขึ้นกว่าระยะ

ที่ผ่านมา เท่ากับเป็นการยกระดับการศึกษาของเขาวสตรีให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม และ
ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับกุลบุตรดีขึ้น

อิทธิพลที่มีผลต่อการจัดการศึกษา

1. สภาพการเมือง สภาพการเมืองยุคจัดการศึกษาของเขาวสตรีอย่างเป็นระบบ
เติบโตอย่างรวดเร็วจากการที่ส่งคนไทยไปยังต่างประเทศ อันเป็นต้นเหตุให้การพยายามที่
จะเปลี่ยนระบบการปกครองใหม่ ทำให้เกิดความโต้แย้งทางความคิดทางการเมือง มีการ
เลียนแบบการปฏิวัติล้มราชวงศ์แมนจูในจีน เป็นผลให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ต้องรณรงค์เพื่อสร้างความรู้รักเรื่องชาตินิยมให้กับคนในชาติด้วยการสนับสนุนให้ทวยราษฎร์
ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นพร้อมไปกับการผลิตครู ทำให้
เขาวสตรีในเขตต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ในกรุงเทพฯ ได้รับการศึกษามากขึ้น ทั้งยังให้ความสำคัญ
ต่อการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อฝึกคนเข้ารับราชการ อันเป็นส่วนสำคัญในการเสริมฐานะ
ทางสังคมให้มีความสำคัญยิ่งขึ้น กุลบุตรจึงมีโอกาสศึกษามากกว่าเขาวสตรี ดังจะเห็นได้จาก
เมื่อมีการสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเป็นสถาบันอุดมศึกษา มีชื่อพระราชทานว่า
โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นมีเพียงกุลบุตร
เท่านั้นที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันดังกล่าว

2. เศรษฐกิจ เนื่องจากเศรษฐกิจในยุคจัดการศึกษาของเขาวสตรีอย่างเป็น
ระบบอยู่ในภาวะตกต่ำ เพราะต้องใช้จ่ายไปกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ
ด้านความมั่นคง ฐานะของประชาชนส่วนใหญ่ฝืดเคือง การเก็บเงินศึกษาพลีเพื่อใช้ในการจัด
การศึกษาไม่เพียงพอ ทำให้ต้องจัดการศึกษาในวัดเพื่อประหยัดงบประมาณ สภาพดังกล่าว
จึงไม่เอื้อต่อเขาวสตรีในการเข้ารับการศึกษา และเป็นเหตุให้การจัดการศึกษาระหว่างกุลบุตร
และเขาวสตรีมีความแตกต่างกันในด้านจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา

3. แนวพระราชดำริและแนวคิด

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเล็ง-
เห็นความสำคัญของเขาวสตรีให้ได้รับการศึกษาเสมอกับกุลบุตร เพื่อประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง
ทั้งแนวพระราชดำริของพระองค์ ทรงเห็นว่ากิจการงานภายในบ้าน งานฝีมือ และการประดิษฐ์
เป็นสิ่งจำเป็นที่เขาวสตรีควรรู้ ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่เขาวสตรีในยุคของพระองค์จึง
เน้นด้านงานฝีมือ งานบ้าน และการประดิษฐ์ต่าง ๆ

แนวคิดของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี นับว่ามีส่วนในการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เยาวชนสตรีเข้ารับการศึกษากันเป็นจำนวนมาก ด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 การดำเนินการเก็บเงินศึกษาฟรีเพื่อนำมาใช้จ่ายในการศึกษา และการส่งเสริมด้านอาชีพเพื่อแก้ปัญหาการนิยมเป็นเสมียน แนวคิดที่สำคัญคือ เพื่อให้คนทั้งชาติได้รับโอกาสในการศึกษาตามอัธยาศัยของตน

4. ค่านิยม เนื่องจากค่านิยมเดิมที่ไม่นิยมให้สตรีเรียนวิชาหนังสือยังคงอยู่ ทั้งการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งขึ้นในวัด และต้องเรียนปนกับกุลบุตร ทำให้ผู้ปกครองไม่กล้าที่จะส่งบุตรหลานเยาวชนสตรีเข้าศึกษา ด้วยเกรงจะขัดต่อค่านิยมเดิมที่ยึดถือการ "รักเวลสงวนตัว"

5. สภาพสังคมในช่วงนี้ เนื่องจากการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ทำให้สภาพสังคมเจริญรอยตามแนวอารยประเทศ การส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรเข้ารับการศึกษากลับมาเป็นการยกระดับในด้านสถานภาพทางสังคม เป็นเหตุให้การแบ่งชนชั้นลดน้อยลง ชนชั้นไพร่เมื่อมีโอกาสศึกษาย่อมส่งผลถึงสถานภาพของตนเอง กล่าวคือ มีการงานที่ดี เป็นที่ยอมรับและยกย่องในสังคม

โครงการศึกษา

โครงการศึกษาที่จัดทำขึ้นในยุคจัดการศึกษาของเยาวชนสตรีอย่างเป็นระบบมี 3 ฉบับ คือ โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 โครงการศึกษา พ.ศ. 2458 และโครงการศึกษา พ.ศ. 2464 ระบบการศึกษายังคงเป็นสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา จุดมุ่งหมายในโครงการทั้ง 3 ฉบับคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อฝึกคนเข้ารับราชการ ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญตามอัธยาศัย และเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การกำหนดอายุแตกต่างกันเล็กน้อย ส่วนจำนวนปีที่เรียนกำหนดให้เยาวชนสตรีเรียน 3 ปี กุลบุตรเรียน 5 ปี จึงถือว่าจบหลักสูตรประถมศึกษา

หลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในโครงการ 3 ฉบับ มี 2 ฉบับ คือ หลักสูตร พ.ศ. 2456 และหลักสูตร พ.ศ. 2464 ซึ่งแยกเป็นหลักสูตรชายและหญิง จัดเป็นวิชาสามัญแทนวิชาบังคับ และ วิชาวิสามัญหรือวิชาหาเลี้ยงชีพ แทนวิชาบังคับเลือกเดิม ในหลักสูตร พ.ศ. 2452

กำหนดวิชาสามัญให้เยาวชนสตรีและกุลบุตรเรียนเหมือนกัน ยกเว้นวิชาวาดเขียนและลูกเสือ ที่จัดเฉพาะกุลบุตร ส่วนเวลาเรียนแตกต่างกันไปตามวิชา แต่เมื่อคู้ในภาพรวมแล้วจำนวน ชั่วโมงที่จัดให้เยาวชนสตรีจะน้อยกว่าที่จัดให้กุลบุตร ในส่วนของวิชาสามัญ จัดเป็นวิชาเลี้ยงชีพ ได้แก่ วิชาหัตถกรรม กสิกรรม และณิชยกรรม เป็นวิชาที่จัดเฉพาะกุลบุตร โดยเริ่มเรียนใน ชั้นประถมปีที่ 3-4 ส่วนวิชาสามัญเฉพาะเยาวชนสตรี ให้เลือกสอนวิชาชีพซึ่งเป็นทางถนัดของ หญิง เช่น เย็บ ปัก ถัก ร้อย หรือการฝีมืออื่น ๆ โดยเริ่มเรียนในชั้นประถมปีที่ 1-3 เวลา เรียนที่กำหนดให้เยาวชนสตรีเหมือนหลักสูตรในยุคที่ผ่านมา เวลาที่กำหนดให้กุลบุตรเรียนแตกต่าง จากหลักสูตรในยุคที่ผ่านมา เช่น จากที่เคยเรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพิ่มเป็น 18 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ เป็นต้น ต่อมาหลักสูตร พ.ศ. 2464 ได้แยกวิชาอาชีพออกจากวิชาสามัญ วิชาสามัญเดิมเปลี่ยนเป็นวิชาบังคับ เยาวสตรีได้เรียนวิชาวาดเขียน และวิชาความรู้เรื่อง เมืองไทยเพิ่มขึ้นจากเดิม ด้านเวลาเรียนที่จัดให้เยาวชนสตรีเรียนในวิชาบังคับแตกต่างกับกุลบุตร ในบางวิชา แต่เมื่อคู้ในภาพรวมแล้ว ทั้งเยาวชนสตรีและกุลบุตรมีเวลาเรียน 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ เช่นกัน การกำหนดเวลาเรียนวิชาอาชีพลดลงจากหลักสูตร พ.ศ. 2456 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ ส่วนเวลาเรียนวิชาสามัญชั้นประถมปีที่ 1 ลดจากเดิม 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ ชั้นประถมปีที่ 2 เท่าเดิม ชั้นประถมปีที่ 3 เพิ่มจากเดิม 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

การจัดการศึกษายุคปรับปรุงการศึกษาของเยาวชนสตรี (พ.ศ.2475-2502)

ลักษณะการจัดการศึกษา

จากนโยบายความเสมอภาคของคณะราษฎร เป็นผลให้เยาวชนสตรีเริ่มได้รับการศึกษาเท่าเทียมกุลบุตรในด้านระดับชั้นการศึกษา และมีโอกาสเรียนแบบสหศึกษา ซึ่งแตกต่างจากยุคที่ผ่านมา การจัดการศึกษาในยุคปรับปรุงการศึกษาของเยาวชนสตรียังคงให้ความสำคัญด้านวิชาการควบคู่ไปกับงานอาชีพ

อิทธิพลที่มีต่อการจัดการศึกษา

1. สภาพการเมืองภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เนื่องจากระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยยังไม่เป็นที่คุ้นเคยกับชนชาวไทย ดังนั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการปกครองดังกล่าว จึงกระทำไปพร้อมกับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน และจำเป็นที่ประชาชนทุกคนต้องมีความรู้ดังกล่าว

ความมุ่งหมายการจัดการศึกษาโดยไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา จึงถูกกำหนดขึ้นในแผน-
การศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 อีกทั้งการเร่งพัฒนาชาติสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ทำให้
มีการขยายการศึกษามากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อเยาวชนสตรีในการเข้ารับการศึกษาเท่าเทียมกับบุตร

2. แนวพระราชดำริและแนวคิด

แนวพระดำริของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร มุ่งให้เยาวชนสตรี
เรียนเหมือนบุคลบุตร ต่อมาคณะราษฎรก็มีแนวคิดเช่นเดียวกัน เป็นผลต่อการสนับสนุนส่งเสริม
ให้การจัดการศึกษาเยาวชนสตรีไทยเกิดผลสำเร็จ ซึ่งคณะราษฎรเห็นว่า การที่จะให้ประชาชน
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องให้การศึกษารึ้น
พื้นฐานแก่ราษฎรทุกคน ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาของคณะราษฎร เป็นผลทำให้การ
ศึกษาเยาวชนสตรีมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้เป็นเช่นเดียวกับบุคลบุตร

3. สภาพเศรษฐกิจก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งได้รับผลกระทบจาก ภาวะเศรษฐกิจ คือ อยู่ในภาวะตกต่ำทั่วโลกจึงแก้ปัญหาด้วยการ "ตุล"ข้าราชการออก อย่างไรก็ตามการศึกษาคงดำเนินต่อไปไม่หยุดชะงักแต่ยังไม่ทั่วถึงนัก เพราะงบประมาณมี จำกัด การจัดการศึกษาในช่วงนี้จึงเป็นการขยายตัวด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ และจากสภาพ เศรษฐกิจตกต่ำของประเทศนี้เอง ได้ส่งผลไปยังสภาพเศรษฐกิจในครอบครัว สตรีต้องออกมา มีบทบาทภายนอกบ้านมากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ยอมรับมากขึ้นว่าการศึกษามีส่วนช่วยเปลี่ยนแปลง ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม การศึกษาจึงมีความสำคัญมากขึ้น

4. ค่านิยม จากการศึกษาที่ผู้นำประเทศนำวัฒนธรรม และค่านิยมของชาวตะวันตกมา ปฏิบัติ และกำหนดให้ประชาชนในประเทศปฏิบัติตาม โดยกำหนดเป็นข้อบังคับบ้าง ปฏิบัติบ้าง ปฏิบัติเป็นตัวอย่างบ้าง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเดิม มีการพบปะระหว่างบุรุษและ สตรีมากขึ้น ค่านิยมเดิมในการ "รักเวลสงวนตัว" เริ่มคลายลง เริ่มมองเห็นว่าการศึกษ จะสามารถยกระดับฐานะและสถานภาพเดิมได้ ดังนั้นจึงเริ่มสนับสนุนให้เยาวชนสตรีเข้ารับ การศึกษา เริ่มให้เยาวชนสตรีและบุคลบุตรเรียนร่วมกัน โดยไม่แยกเรียนอย่างในยุคที่ผ่านมา ที่สำคัญอย่างยิ่งคือมีนิสิตหญิง 7 คน เรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2470 นับเป็นการขยายระดับการศึกษาของเยาวชนสตรีอย่างสำคัญยิ่ง

แผนการศึกษาชาติ

แผนการศึกษาที่จัดทำขึ้นในยุคนี้มี 3 ฉบับ คือ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ระบบการศึกษายังคงแบ่งเป็นสามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา จุดมุ่งหมายในแผนการศึกษาชาติทั้ง 3 ฉบับ คือให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาตามอัธยาศัย การกำหนดจำนวนปีที่เรียน แตกต่างจากยุคที่ผ่านมาคือ ในส่วนของจำนวนชั้นกำหนดให้เยาวชนสตรีเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม 1 ปี เป็น 4 ปี จากเดิมกำหนดเพียง 3 ปี และกำหนดให้ทั้งเยาวชนสตรีและกุลบุตรเรียน 4 ปีเท่ากัน

หลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในแผนการศึกษาแห่งชาติทั้ง 3 ฉบับ คือ หลักสูตร พ.ศ. 2480 หลักสูตร พ.ศ. 2491 และหลักสูตร พ.ศ. 2498 หลักสูตรที่ใช้ในยุคปรับปรุงการศึกษาของเยาวชนสตรีแตกต่างจากหลักสูตรในยุคที่ผ่านมา คือ ไม่กำหนดหลักสูตรเฉพาะชายหญิง เช่น หลักสูตร พ.ศ. 2480 กำหนดจำนวนวิชาเพิ่มมากขึ้น เช่น วิชาสุขศึกษา ชีวร้อง และอนุสภากาชาด เป็นต้น โดยจัดให้เรียนเหมือนกันทั้งเยาวชนสตรีและกุลบุตร ทั้งจำนวนปีที่เรียนและอัตราเวลาเรียน แตกต่างกันในด้านเนื้อหาวิชาการศึกษาที่มี ที่กำหนดให้เรียนตามความเหมาะสมของแต่ละเพศ หลักสูตร พ.ศ. 2491 จัดเนื้อหาบางเนื้อหาวิชาให้แยกเป็น 2 วิชา จากวิชาหน้าที่ศีลธรรมเดิม แยกเป็นวิชาศีลธรรมวิชาหนึ่ง และวิชาหน้าที่พลเมืองอีกวิชาหนึ่ง และรวมวิชาชีวร้องกับการฝีมือและการงานให้สอนควบคู่กันไป โดยจัดเป็นวิชาบังคับ และในส่วนของเวลาเรียนเหมือนกับหลักสูตร พ.ศ. 2480 ส่วนหลักสูตร 2492 ได้รวมวิชาที่มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันเป็นหมวด ๆ เช่น หมวดวิชาภาษาไทย หมวดเลขคณิต และหมวดสังคม เป็นต้น โดยนำวิชาการศึกษาฝีมือไปรวมไว้ในหมวดสังคม

การจัดการศึกษาคุณพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเยาวชนสตรี (พ.ศ. 2503-2535)

ลักษณะการจัดการศึกษา

ลักษณะการจัดการศึกษาคุณพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเยาวชนสตรี มีความแตกต่างจากการศึกษาในยุคที่ผ่านมา คือ เน้นหนักในเรื่องโอกาสทางการศึกษา และความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพการเมือง เศรษฐกิจ-

และสังคม นอกจากนี้ยังต้องให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาที่เน้นการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาและความเสมอภาค โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่น เด็กพิการ เด็กในชนบทห่างไกล และเด็กที่ได้รับการยกเว้น ทำให้จำนวนเยาวชนสตรีมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากขึ้นกว่ายุคที่ผ่านมา

อิทธิพลที่มีผลต่อการจัดการศึกษา

1. สภาพเศรษฐกิจ เมื่อมองในภาพรวมจากการเข้ามาลงทุนทำการค้าของชาวต่างประเทศ มีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจประชากรในเมืองหลวง เมื่อเศรษฐกิจในเมืองหลวงดีขึ้น งบประมาณทางด้านการศึกษาที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลไปยังชาวชนบทที่ยากจนให้มีโอกาสเข้ารับการศึกษารวมทั้งผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ
2. สภาพการเมือง หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นผลทำให้มีการจัดการศึกษาโดยเน้นความเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังเน้นการให้โอกาสทุกคนเข้ารับการศึกษอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
3. ค่านิยม ในการเข้ารับการศึกษายุคพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเยาวชนสตรีมีมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองของเยาวชนสตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองที่มีการศึกษาและเข้าใจว่าการศึกษเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุตรหลานเยาวชนสตรีของตนมีความรู้และสามารถใช้ความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพ และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป

แผนการศึกษาชาติ

ในยุคพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเยาวชนสตรี มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ 3 ฉบับ คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แผนการศึกษาแห่งชาติ มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 มุ่งหวังให้พลเมืองทุกคนเข้ารับการศึกษ และจัดเพื่อสนองความต้องการของสังคม มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการปกครองประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 มีความมุ่งหมายให้การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ในขณะที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เน้นให้บุคคลพัฒนาด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม แผนทั้ง 3 ฉบับ ดังกล่าวจัดระบบการศึกษาเป็น 4 ระดับเหมือนกัน

คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา การกำหนดชั้นเรียนในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 จะแตกต่างจากแผนการศึกษาแห่งชาติ 2 ฉบับหลัง คือ กำหนดให้เรียน 7 ปี โดยแบ่งออกเป็นชั้นประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี และประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จัดการศึกษาเป็นตอนเดียวตลอด 6 ปี การกำหนดอายุในแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้ง 3 ฉบับ ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งยังจัดตามความสามารถของผู้เรียน โดยประสมหลักสูตรและแนวทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการศึกษา

หลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้ง 3 ฉบับ คือ หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4) พ.ศ. 2503 จัดวิชาการฝีมือไว้ในหมวดวิชาศิลปศึกษา ส่วนหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503 จัดให้เรียนวิชาการฝีมือไว้ในหมวดวิชาหัตถศึกษา ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรฉบับที่ผ่านมา ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) จัดการฝีมือไว้ในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และยังจัดวิชาการฝีมือไว้ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษด้วย โดยจัดให้เรียนในชั้นประถมปีที่ 5-6 ส่วนกลุ่มการทำงานพื้นฐาน จัดให้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวนชั่วโมงที่จัดให้เรียนขึ้นอยู่กับระดับชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 กำหนดให้เรียน 7.50 คาบ/สัปดาห์ โดยแบ่งเวลาเรียนคาบละ 20 นาที ซึ่งถ้ามองในภาพรวมแล้ว การจัดการศึกษากลุ่มการทำงานพื้นฐาน ในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จัดเวลาเรียนมากกว่าหลักสูตรที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) หากมีการเรียนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพแทนการเรียนภาษาอังกฤษ ก็จะมีเวลาเรียนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพมากกว่าหลักสูตรที่ผ่านมาทั้งหมด ซึ่งกลุ่มประสบการณ์พิเศษดังกล่าว จัดให้เรียนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เท่านั้น ดังข้อความที่ปรากฏในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางสรุปการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนสตรีในระดับประถมศึกษา ตั้งแต่
พ.ศ. 2414-2535

โครงการศึกษา หรือ แผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ.	หลักสูตร	การจัดการศึกษาให้แก่ เยาวชนสตรี	สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการ จัดการศึกษา
ยัง ไม่มีการจัดทำ โครงการศึกษา	ยัง ไม่มี หลักสูตรที่ แน่นอน	1. ยุคการศึกษาของ เยาวชนสตรีชั้นสูง (พ.ศ. 2414-2440)	ค่านิยม แนวคิด สภาว- เศรษฐกิจและการเมือง
พ.ศ. 2441 พ.ศ. 2445 พ.ศ. 2450 และ พ.ศ. 2452	พ.ศ.2452 พ.ศ.2454	2. ยุคเริ่มการศึกษาของ เยาวชนสตรีสามัญ (พ.ศ. 2441-2455)	สภาพสังคม ค่านิยม แนวคิด สภาวการเมือง และเศรษฐกิจ
พ.ศ. 2456 พ.ศ. 2458 พ.ศ. 2464	พ.ศ.2456 พ.ศ.2464	3. ยุคจัดการศึกษาของ เยาวชนสตรีอย่างเป็น ระบบ พ.ศ.2456-2474	สภาวการเมือง เศรษฐกิจ แนวคิด ค่านิยม และสภาพสังคม
พ.ศ. 2475 พ.ศ. 2479 พ.ศ. 2494	พ.ศ.2480 พ.ศ.2491 พ.ศ.2498	4. ยุคปรับปรุงการศึกษา ของเยาวชนสตรี (พ.ศ. 2475-2502)	สภาวการเมือง แนวคิด สภาพเศรษฐกิจ และ ค่านิยม

ตารางที่ 8 (ต่อ)

โครงการศึกษา หรือ แผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ.	หลักสูตร	การจัดการศึกษาให้แก่ เยาวชนสตรี	สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการ จัดการศึกษา
พ.ศ. 2503	พ.ศ. 2503	5. ยุคนักศึกษาคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	สภาพเศรษฐกิจและสังคม
พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	การศึกษาของเยาวชนสตรี	สภาพการเมือง และ
พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2521 (ฉบับ ปรับปรุง 2533)	(พ.ศ. 2503-2535)	ค่านิยม

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่างานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ กล่าวคือ ยุคการศึกษาของเยาวชนสตรีชั้นสูง (พ.ศ. 2414-2440) เยาวสตรีชั้นสูง เยาวสตรีสามัญ และกุลบุตรจะได้รับการศึกษาที่แตกต่างกันไปตามชนชั้น โอกาสและบทบาทหน้าที่ จนกระทั่งยุคเริ่มการศึกษาของเยาวชนสตรีสามัญ (พ.ศ. 2441-2455) มีการจัดการศึกษาแบบใหม่ หรือการศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) การจัดการศึกษาเยาวชนสตรีชั้นสูงและเยาวชนสตรีสามัญเริ่มเหมือนกัน แต่ยังมีความแตกต่างจากกุลบุตรในด้านเนื้อหาที่เรียนและจำนวนปีที่เรียน ทั้งจำนวนเยาวชนสตรีที่เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนยังมีน้อยมาก ในยุคจัดการศึกษาของเยาวชนสตรีอย่างเป็นระบบ (พ.ศ. 2456-2474) จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 จำนวนเยาวชนสตรีจึงมีปริมาณเพิ่มขึ้น การแยกนักเรียนเยาวชนสตรี และนักเรียนกุลบุตรไม่ให้เรียนปะปนกัน เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณและขณะนั้นประเทศไทยก็ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง การจัดให้นักเรียนเรียนแบบสหศึกษาจึงเริ่มขึ้น และเมื่อเยาวชนสตรีเรียนปนกับกุลบุตร การกำหนดหลักสูตรในวิชาสามัญจึงเริ่มเหมือนกัน แต่ยังคงแตกต่างกันในส่วนของวิชาสามัญ และจำนวน

ปีที่เรียน กระทั่งยุคปรับปรุงการศึกษาของเขาวาสตรี (พ.ศ.2475-2502) มีการเปลี่ยนแปลง การปกครองในปี พ.ศ. 2475 นโยบายหลักของคณะราษฎรเน้นความเสมอภาคและโอกาส เข้ารับการศึกษา ดังนั้นจึงกำหนดให้ทั้งกุลบุตรและเขาวาสตรีเริ่มใช้เวลาเรียนเท่ากัน แต่ยังมี ความแตกต่างกันในเนื้อหาที่จัดให้เรียน จนกระทั่งยุคพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเขาวาสตรี (พ.ศ.2503-2535) มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2521 ทั้งเขาวาสตรีและกุลบุตร ก็ได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

สรุปได้ว่า การศึกษาของเขาวาสตรีระหว่างยุคแตกต่างกัน รวมทั้งการศึกษาของ เขาวาสตรีและกุลบุตรแตกต่างกันในแต่ละยุค ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของค่านิยม แนวคิด สภาพสังคม และผลกระทบทางการเมืองและเศรษฐกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีเรื่องที่น่าสนใจควรอภิปรายดังต่อไปนี้

การศึกษาในช่วงแรก เป็นการศึกษาแบบโบราณ สำหรับเขาวาสตรีสิ่งที่ได้รับ การอบรม คือ การปฏิบัติงานในเรือน ทอผ้าและเย็บปักถักร้อย อบรมให้เป็นคนดี ประพฤติ ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้เติบโตเป็นคนชั้น สามารถในกิจการบ้านช่องด้วยความรับผิดชอบ มีความสามารถในงานฝีมือ ประดิษฐ์ถักทอ และเป็นกุลสตรีที่ดีพร้อม โตไปเป็นภรรยาและมารดาที่ดี การอบรมสั่งสอนเป็นลักษณะ รายบุคคล ตามความสามารถและสติปัญญาผู้เรียน ด้วยการฝึกปฏิบัติจริงจากการสังเกต และ ฝึกฝนตนเองจนชำนาญ การศึกษาดังกล่าวมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ อันเป็นทั้งแนวคิดและ ค่านิยมภายใต้บริบทของสังคมพุทธศาสนา และค่านิยมตามประเพณีของสังคมขณะนั้นมาใช้

ต่อมาเมื่อมีระบบโรงเรียน มีการกำหนดหลักสูตรที่แน่นอน การจัดการศึกษา ก็ยังสืบเนื่องจากแนวคิดของคนสมัยก่อน ซึ่งได้ถ่ายทอดมาเป็นเวลาช้านาน แต่เนื่องจาก การจัดการศึกษาในอดีตมุ่งไปที่การสอนวิชาหนังสือ และกระทำกันในวงจำกัด คือ จัดให้เฉพาะ กุลบุตรและบุคคลชั้นสูง จุดเด่นของการศึกษาไทยจึงมักเริ่มต้นจากระดับสูงเป็นจุดใหญ่ เมื่อ โรงเรียนถือกำเนิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดตั้งและ ดำเนินงานในโรงเรียนจึงเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ เปลี่ยนวิธีการจัดและเปิดโอกาสให้ เขาวาสตรีสามัญเข้าสู่ระบบโรงเรียน เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมกับการ- เปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง และเหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เพราะเมื่อ

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาการศึกษา และพัฒนาอื่น ๆ ก็สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

พระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้จัดตั้งโรงเรียนในวัด ก็ด้วยทรงเล็งเห็นการประหยัดค่าใช้จ่ายการจัดตั้งอาคารสถานที่ ประกอบกับสภาพสังคมวัฒนธรรมของคนในอดีตเป็นสังคมที่จัดการศึกษามาก่อน เท่ากับเป็นการชักจูงให้กุลบุตรได้รับการศึกษาเพื่อสามารถใช้วิชาหาเลี้ยงตัวด้วยสัมมาชีพ และเพื่อมุ่งไปสู่อาชีพรับราชการ ส่วนเยาวชนสตรีไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะค่านิยมยังไม่เปิดโอกาสให้เยาวชนสตรีทำงานนอกบ้าน ดังนั้นการจัดเนื้อหาให้เรียนจึงแตกต่างกันไประหว่างเยาวชนสตรีและกุลบุตร โดยแท้ที่จริงแล้วระบบการศึกษาต้องทำให้เกิดโอกาสเท่าเทียมแก่คนที่อยู่ในสังคม แต่ข้อจำกัดหลายประการก็เป็นตัวกำหนดให้คนไทยในสังคมได้รับการศึกษาที่แตกต่างกัน ดังคำกล่าวของ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2535: 213) ที่ว่า "การจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดโอกาสอันเท่าเทียม เป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก" โดยชี้ให้เห็นว่าคนในเมืองมีโอกาสดีกว่าคนในชนบท เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่งคั่งย่อมมีโอกาสดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ในสังคมยังมีการสร้างค่านิยม หรือกฎหมายมิให้คนในสังคมมีโอกาสเท่าเทียมกัน เช่น กีดกันไม่ให้สตรีเรียนสูงเท่ากุลบุตร เป็นต้น ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยได้มีผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้แทนในสมัยนั้นมี 2 ประเภท คือ ผู้แทนราษฎรที่ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง และผู้แทนที่ได้รับการแต่งตั้ง เพื่อเป็นนัยเลี้ยงของผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดข้อบัญญัติไว้ว่า ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของพลเมืองในจังหวัด จังหวัดนั้นจะมีผู้แทนราษฎรประเภทหนึ่ง คือ มีผู้แทนราษฎรที่ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐย่อมทุ่มเทเงินงบประมาณเพื่อขยายการศึกษาระดับประถมศึกษา อันเป็นเหตุผลทางการเมือง ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์จำนวนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า "การศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือสาขาใดสาขาหนึ่ง ได้ผลตอบแทนทางการเมืองและเศรษฐกิจสูง ระบบการศึกษาก็ควรขยายงานในส่วนนั้นให้มาก และลดการขยายงานในส่วนอื่นลงไปตามความจำเป็น (ก่ สวัสดิ์พาณิชย์, 2535: 98) ดังนั้นการจัดการศึกษาให้เยาวชนสตรีได้รับเท่าเทียมกุลบุตร จึงเป็นสิ่งที่คณะราษฎรกระทำในเวลานั้น เยาวสตรีได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น เพราะหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองดังกล่าวคงต้องใช้เวลานานกว่าที่เยาวชนสตรีจะได้รับโอกาสที่ดี อีกทั้งการพัฒนาการศึกษาดังกล่าว ทำให้เยาวชนสตรีมีโอกาสเข้าร่วมและรับรู้ทางด้านการเมือง การปกครอง เจกเช่นกุลบุตร

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ทำให้สังคมไทยมีลักษณะเปิดกว้างยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลเหนือจิตใจคนไทย ทั้งโดยตรงหรือทางอ้อม ทำให้แนวคิดในการดำเนินชีวิต คุณธรรมและเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ตลอดจนความคิดเห็นในค่านิยมอันดั้งเดิมผิดแปลกไป ในลักษณะที่เห็นเป็นของเก่าไม่ควรคู่กับแนวคิดใหม่ มีผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของไทย และโน้มเอียงไปในลักษณะที่ขัดแย้งกันและกัน จนก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบไทย การเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจบางลักษณะขัดต่อการพัฒนาการศึกษา สังคมอุตสาหกรรม ได้สร้างค่านิยมที่เกิดจากความหลงผิด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความฟุ้งเฟ้อยั้งเพื่อ รักความสะดวกสบายจนทำให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ที่มีแต่อดีต ความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้เยาวชนสตรีต้องออกมาช่วยแบ่งเบาภาระในครอบครัว ค่านิยมที่ต้องอยู่ในกรอบประเพณีที่ดั้งเดิมถูกมองข้ามไป ทำให้เยาวชนสตรีผิดลักษณะของ "กุลสตรี" ที่เคยได้รับการอบรมสั่งสอนมาแต่อดีต

สภาพปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ลักษณะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเน้นการใช้เครื่องจักรในการผลิตมากกว่าการใช้แรงงาน ทำให้การจ้างงานลดลง เกิดปัญหาคนว่างงาน ประกอบกับที่ดินเริ่มมีจำนวนจำกัด เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี เป็นผลให้แรงงานภาคเกษตรกรรมขยายตัวมาสู่อุตสาหกรรม เช่น เมืองใหญ่เกิดการแออัด เกิดปัญหาอาชญากรรม แก่งแย่งกันประกอบอาชีพ มีการเอาเปรียบด้านแรงงานโดยเฉพาะแรงงานสตรีและเด็ก กล่าวคือ งานอาชีพที่สตรีทำอยู่นั้นพบว่า เป็นงานที่มีรายได้ต่ำกว่าบุรุษ แม้จะเป็นงานประเภทเดียวกันก็ตาม และงานของสตรีส่วนใหญ่เป็นแรงงาน "ไร้ฝีมือ" เพราะไม่ใช่ทักษะ ไม่ใช่ความรู้ และความชำนาญ

สภาพครอบครัวในชนบท บางครอบครัวที่ต้องประสบความล้มเหลวจากเศรษฐกิจในภาคเกษตรชนบท เยาวสตรีจะต้องเสียสละออกจากโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครอบครัว สาเหตุดังกล่าวนี้สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยที่ยังเห็นความสำคัญของกุลบุตรมากกว่าเยาวชนสตรี โดยคาดหวังว่าบุรุษต้องเติบโตไปเป็นหลักของครอบครัว จึงส่งเสริมให้กุลบุตรมีโอกาสเรียน ส่วนเยาวชนสตรีนั้น "ถึงเรียนสูงไปก็ต้องไปไกวเปล" จึงไม่มีประโยชน์ที่จะให้เรียนสูง ๆ

เนื่องจากเยาวชนสตรีเหล่านี้มีการศึกษาน้อย อาชีพแรกที่ทำมักเป็นอาชีพคนรับใช้

ตามบ้าน พอมีหนทางจึงขยับขยายไปทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพสุดท้ายเมื่อปลดเกษียณก็คือ อาชีพแม่ค้าหาบเร่ นอกจากนี้บรรดาเยาวสตรีที่มีความรู้เฉลียวฉลาดถูกกวาดต้อน และถูกล่อลวงด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา หรือความจำเป็นบีบบังคับให้ต้องเข้าทำงานในภาคบริการแบบล่มสลายต่อการสูญเสียศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์อันได้แก่ อาชีพหญิงบริการและโสเภณี ที่นับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, มปป.: 185) จะเห็นว่างานอาชีพดังกล่าวเป็นงานอาชีพที่มีได้ใช้ทักษะแต่อย่างใด และการที่เยาวสตรีได้เดินทางมาบนเส้นทางอาชีพดังกล่าว เพราะลักษณะการเสียเปรียบเสียโอกาสทางการศึกษาของเยาวสตรีนั่นเอง และเนื่องจากระดับชั้นทางการศึกษาเป็นตัวกำหนดความก้าวหน้าและโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพ เมื่อเยาวสตรีเริ่มต้นด้วยการเสียเปรียบทางการศึกษาย่อมเชื่อมโยงมาถึงเรื่องอาชีพ ทำให้โอกาสหางานและเลือกงานมีจำกัด

โดยภาพรวมจะเห็นว่า เส้นทางเดินของสตรีทำงานในสังคมไทยยังไปไม่ได้ไกลนัก ทั้งนี้เพราะเครื่องถ่วงความเจริญอันหมายถึง ระบบการจัดการศึกษายังไม่สามารถจัดได้ทั่วถึงและจริงจัง ในทางกลับกัน หากจะดูความสำเร็จของสตรีอีกกลุ่มหนึ่ง พบว่าบรรดาสตรีเหล่านั้นสามารถบรรลุจุดหมายทางวิชาชีพได้ เนื่องจากภูมิหลังทางครอบครัวและระดับการศึกษาเป็นเครื่องหนุนนำนั่นเอง

ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษา

1. สตรีปัจจุบันควรมีลักษณะเข้มแข็ง แต่ต้องไม่ก้าวร้าว อ่อนหวาน แต่ต้องไม่อ่อนแอ และที่สำคัญคือต้องรักษาคุณสมบัติของความเป็นกุลสตรีให้ครบถ้วน คุณสมบัติดังกล่าวสตรีพึงมีได้ก็ด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวางรากฐานที่ดีแก่เยาวสตรีให้ก้าวไปสู่ความมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเชื่อมั่นและสามารถพึ่งตนเองได้

การจัดการศึกษาให้แก่เยาวสตรี จึงควรสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะพื้นฐานที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น เช่น จรรยาบรรณ การประพฤตินิติปฏิบัติ การเงิน การกู้ยืม และเรื่องดอกเบี้ย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ให้มีความรู้ทั้งสังคมและวัฒนธรรม คหกรรมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ควบคู่กันไป รวมทั้งให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ การออมทรัพย์เพราะเยาวสตรีมีพื้นฐานความรู้ด้านนี้น้อย อีกทั้งควรนำวิชาชีพด้านบริการต่าง ๆ มาบรรจุไว้ในส่วนประสบการณ์พิเศษ เช่น วิชาการเดินตลาด วิชาพนักงาน-

โรงแรม มีคฤหาสน์ และวิชาผู้ช่วยแม่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย แรงงาน กฎหมายทั่วไป และควรได้รับการพัฒนาด้านทัศนคติและค่านิยม ซึ่งแต่เดิมค่านิยมสตรีไทยยังยึดถือความสวยงามของเรือนร่าง มีการบำรุงรูปโฉมโฉมพรรณเพื่อให้บุรุษเพศสนใจ ซึ่งปัจจุบันความคาดหวังในความสำเร็จของชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุรุษผู้เป็นสามี ดังนั้น การจัดการศึกษาควรลดค่านิยม "นารีมีรูปเป็นทรัพย์" ให้มีเท่าที่จำเป็น แต่ควรเน้นด้านวุฒิภาวะ ความสามารถ ให้มีความรู้ ความคิด มีเหตุผล รู้จักพึ่งตนเอง มีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออกซึ่งความสามารถ มีความสงบเสงี่ยมเรียบร้อยและอ่อนหวาน นอกจากนี้จะต้องให้การศึกษากับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และสร้างสำนึกถึงศีลธรรมและศักดิ์ศรีของตนเอง และลูก และให้การศึกษากับชุมชนเพื่อเป็นเกาะป้องกันการซื้อขายเด็กเพื่อไปเป็นโสเภณีด้วย

2. ในส่วนของโรงเรียนที่จัดตั้งสำหรับเยาวชนสตรีชั้นสูงในพระบรมมหาราชวัง

คือ โรงเรียนสุนันทาลัย ต่อมาจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเยาวชนสตรีสามัญ คือ โรงเรียนราชินี และโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมิชชันนารีอเมริกัน คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย) โรงเรียนเหล่านี้สอนวิชาสามัญควบคู่ไปกับวิชาสามัญ โดยเฉพาะ โรงเรียนราชินีที่เป็นต้นแบบของสถาบันซึ่งฝึกหัดอบรมสั่งสอนให้เด็กไทยเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ ทั้งวิชาสามัญ และวิชาสามัญที่เกี่ยวกับการฝีมือทั้งแบบไทยและสากล ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2535: 529) กล่าวไว้ว่า สถาบันแห่งนี้สามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ เสริมการเรียนการสอน ซึ่งเรียนวิชาสามัญเพียงครึ่งวัน นอกนั้นปฏิบัติกิจกรรมภาคบังคับและเลือกเสรี นักเรียนเก่าของโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการทำงาน และการครองเรือนเป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาหลักการ และกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย และสามารถผสมกลมกลืนและเกื้อกูลกับหลักการ และกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นสากล

2. ควรมีการศึกษาวิจัยลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชนสตรีในระดับประถมศึกษาว่า ควรจัดการศึกษาอย่างไร

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยเน้นทักษะกระบวนการเนื้อหาสาระที่สอดคล้องที่จะส่งเสริมกับสังคม วัฒนธรรมไทย ที่ควรได้รับการอนุรักษ์และพัฒนา ยั่งยืน เพื่อให้การเรียนการสอนแบบไทย ๆ ยังคงอยู่